

ПЕРЕДМОВА

Займайся своєю улюбленою справою. Знайди своє справжнє захоплення і змінюй світ на краще. Єдиний спосіб виконувати роботу добре – це любити її і віддаватися їй повністю.

Стів Джобс

Тенденції сучасного світового економічного розвитку країн, які стали на шлях формування постіндустріального економічного суспільства, пов'язані з розвитком суб'єктів підприємництва, які відіграють найважливішу роль у задоволенні потреб суспільства, наданні робочих місць, соціально-економічному розвитку країни тощо.

Формування умов функціонування вітчизняної економіки під впливом світової пандемії COVID-19 зумовило необхідність розробки нових і більш ефективних систем менеджменту розвитку суб'єктів підприємництва в умовах глобальної економіки. Саме тому відбувається переосмислення сутності управлінських механізмів, які відіграють найважливішу роль у розвитку будь-якого економічного суб'єкту.

Підтримка розвитку суб'єктів підприємництва істотно залежить від обґрунтованості визначення цілей та завдань, тактики і стратегії їх досягнення, що підвищує роль управління, методи якого дозволяють оцінити позитивні та негативні аспекти розвитку, дати якісну оцінку різноманітним факторам, оцінити ступінь їх впливу на конкурентоспроможність та інвестиційну привабливість суб'єктів підприємництва в стратегічному інтервалі.

Рішення поставлених завдань вимагає розробки нових підходів до прийняття ефективних рішень в області управління, застосування методів мотивації, комунікації тощо.

Коллективна монографія присвячена дослідженню, систематизації та розв'язанню проблем розвитку суб'єктів підприємництва в умовах глобалізації.

В монографії досліджено проблеми формування механізму функціонування підприємництва в Україні та його інтеграції до світового економічного простору; систематизовано й удосконалено теоретико-методологічні засади інноваційного розвитку суб'єктів підприємництва; розроблено пропозиції щодо забезпечення конкурентоспроможності суб'єктів підприємництва; висвітлено інноваційні методи та технології фінансово-економічної діяльності сучасних підприємств; обґрунтовано новітні методи й інструменти управління суб'єктами підприємництва в глобальному економічному просторі.

Крім того, в монографії представлені результати ґрунтовного дослідження проблем формування системи економічної безпеки підприємств в умовах конкурентного середовища та розроблено моделі її забезпечення.

Монографія містить систематизовані наукові теоретичні положення та практичні результати, спрямовані на вирішення проблем розвитку суб'єктів підприємництва.

Автори сподіваються, що їм вдалося дослідити актуальні аспекти розвитку суб'єктів підприємництва в умовах глобальної економіки, розробити корисні рекомендації, спрямовані на практичну діяльність суб'єктів підприємництва в сучасних мінливих умовах функціонування, а також, що результати їх спільної роботи стануть основою для подальших прикладних наукових наробок з цієї проблематики і розвитку суспільства в цілому.

Монографія містить передмову та 6 розділів.

Перший розділ монографії «МЕХАНІЗМ ФУНКЦІОНУВАННЯ ПІДПРИЄМНИЦТВА В УКРАЇНІ ТА ЙОГО ІНТЕГРАЦІЯ ДО СВІТОВОГО ЕКОНОМІЧНОГО ПРОСТОРУ» присвячено систематизації, аналізу та узагальненню наукових підходів до формування механізму функціонування підприємництва в Україні та взаємодії його складових. Проаналізовано стан та умови функціонування суб'єктів малого підприємництва в умовах пандемії COVID-19; заходи з підтримки бізнесу, що були запроваджені в Україні після активної фази розповсюдження COVID-19, а також заходи з підтримки бізнесу в окремих країнах ЄС; на засадах міжнародного досвіду розроблено та запропоновано заходи, спрямовані на посилення діючих механізмів підтримки суб'єктів малого підприємництва України в умовах пандемії COVID-19 (Т. Гринько, Т. Гвініашвілі). Приділено увагу дослідженню стратегії розвитку

як елемента механізму стратегічного розвитку підприємства, принципам формування, етапам розробки стратегії, а також надані рекомендації щодо розробки стратегії розвитку підприємства (**Д. Коноплянко**); визначенню впливу малого та середнього підприємництва на стан ринку праці в Україні на сучасному етапі розвитку: обґрунтовано, що малий бізнес сприяє формуванню конкурентного середовища, мобільно реагує на зміну ситуації на споживчому ринку країни і регіонів, позитивно впливає на рівень зайнятості населення, впровадження інновацій та є найприйнятнішою альтернативою найманій праці, а залучення безробітних до підприємництва стає підґрунтям до розвитку його нової форми – соціально-відповідального підприємництва (**Д. Міщенко, Л. Міщенко**); аналізу динаміки кількості туристів, обслуговуваних туроператорами та туристичними агенціями Дніпропетровської області за 2000–2019 рр., а також узагальненню демотиваторів в'їзного туризму до України та Дніпропетровської області, на засадах якого розроблена класична технологічна карта надання туристичного продукту та запропоновані заходи щодо управління збутовою діяльністю туроператорів і турагентів України (**Т. Остапенко, О. Кубецька**).

Дослідженню теоретико-методологічних засад інноваційного розвитку суб'єктів підприємництва присвячено другий розділ монографії «ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ ІННОВАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ СУБ'ЄКТІВ ПІДПРИЄМНИЦТВА». Обґрунтовано сутність інноваційного процесу капіталовкладень як рушійного чинника суспільно-економічного розвитку і його прояву на державному, регіональному та підприємницькому рівнях; розкрито змістовність іманентності явищ «інвестиційно-інноваційний імператив» та «інвестиційна привабливість» як орієнтирів для інвесторів, а також показників-індикаторів їх оцінки як аргументу доцільності капіталовкладень; фінансові джерела впровадження інвестиційно-інноваційного процесу розвитку аграрного сектору економіки, а також окреслено принципи його державної підтримки (**А. Буряк, І. Демяненко**). Розглянуто актуальні проблемні питання стосовно теоретичного обґрунтування та поглиблення концептуальних засад щодо забезпечення інноваційного розвитку підприємств; запропоновано на теоретичному рівні – узгодити визначення інноваційної діяльності у законодавстві та науковому колі, на методичному рівні – класифікувати інноваційні підприємства за різними ознаками для успішного здійснення інноваційних процесів та інноваційної діяльності (**Ю. Горященко**). Визначено класифікаційні ознаки та конкретизовано

сутність видів інноваційного розвитку підприємницьких структур; виокремлено принципи інноваційного розвитку підприємницьких структур з позиції системно-функціонального підходу у менеджменті (**С. Князь, В. Мацук, Марсель Курт Майнка**). Досліджено сутність нової економічної теорії соціальної відповідальності як основи сталого (життєдайного довговічного) розвитку з морально-етичних аспектів; розглянуто втілення напрямів його розбудови в Україні в контексті формування гармонійного домострою суспільства, економіки та довкілля (**В. Куценко**). Систематизовано теоретико-методологічні положення інноваційного розвитку мінерально-сировинного комплексу України; розглянуто основні складові перспективних сценаріїв розвитку мінерально-сировинного комплексу України; визначено ступень взаємного впливу інноваційності технологій видобутку та ефективності їх розробки; сформовано матрицю оцінки впливу мінерально-сировинного комплексу на розвиток регіону (**І. Максютенко**). Проаналізовано фактори, що вплинули на процес прийняття рішень щодо придбання інноваційного продукту професійним замовником; запропоновано модель відбору сегментів професійних клієнтів для індивідуальних каналів формування маркетингових комунікацій для просування інноваційної продукції на промисловий ринок (**Т. Решетілова, Т. Дронова, К. Пілова**). Систематизовано елементи креативної економіки, обґрунтовано їх взаємодію; визначені ключові елементи креативних індустрій; надано концептуальну схему розвитку стартап-підприємництва у креативному середовищі під дією зовнішніх впливів та актуалізовано роль підприємницьких здібностей у забезпеченні взаємозв'язку креативних індустрій креативної економіки і стартап-проектів (**В. Яковенко**).

У третьому розділі монографії «ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ СУБ'ЄКТІВ ПІДПРИЄМНИЦТВА» висвітлені напрямки вирішення актуальних проблем забезпечення конкурентоспроможності суб'єктів підприємництва. Акцентовано увагу на проблемах впливу пандемії COVID-19 на конкурентоспроможність робочої сили; розглянуто вплив обмежувальних заходів на стан конкурентоспроможності за рівнями дослідження (мета-, макро-, мезо-, мікро- та особистісному рівнях); визначено найбільш постраждалі від пандемії сектори економіки та пов'язану з ними конкурентоспроможність робочої сили; розроблено сценарії прогнозування конкурентоспроможності робочої сили (базовий, оптимістичний, песимістичний) за рівнями дослідження (**С. Кожем'якіна, В. Страшко**). Розглянуто питання формування

системи управління соціальною відповідальністю закладу охорони здоров'я; здійснено класифікацію теоретичних підходів до визначення поняття «соціальна відповідальність»; наведено фактори, які заважають або сприяють введенню системи соціальної відповідальності у закладах охорони здоров'я на поточному етапі медичної реформи в Україні, а також запропоновано схему механізму управління соціальною відповідальністю закладу охорони здоров'я на підставі визначення можливих напрямків впровадження програм соціальної відповідальності та очікуваних від впровадження результатів (**О. Крупський, Ю. Стасюк, Н. Лубенець**). Узагальнено теоретико-аналітичні підходи до понять «конкурентоспроможність продукції» та «конкурентоспроможність підприємства»; розроблена модель стійкої конкурентоспроможності підприємства, яка формується в результаті цілеспрямованих дій його управлінського складу на джерела конкурентоспроможності в ході виконання завдань з тактичного і стратегічного менеджменту (**І. Курінна**).

В четвертому розділі «ІННОВАЦІЙНІ МЕТОДИ І ТЕХНОЛОГІЇ ФІНАНСОВО-ЕКОНОМІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ СУЧАСНИХ ПІДПРИЄМСТВ» на основі аналізу ланцюжка учасників процесу газопостачання та запровадження модифікованої моделі встановлення безбиткового обсягу виробництва запропоновано методику обґрунтування граничної ціни газу, яка забезпечує отримання прибутку в сфері газопостачання та коштів, необхідних для виплати субсидій користувачам газу в сфері комунально-житлових послуг (**А. Колосов**). Досліджено важливу роль у функціонуванні підприємств фінансових потоків, стійкість яких не підтримується на належному рівні чистими грошовими вливаннями, а формується шляхом гнучкого застосування інструментів безгрошових фінансових відносин в умовах дефіциту грошової маси; доведено, що виробничий і фінансовий цикли не обов'язково відбуваються синхронно (**С. Кучеренко**). Розглянуто сутність банкрутства підприємств; здійснено критичний огляд підходів до прогнозування ймовірності банкрутства підприємств і методів оцінки фінансового стану; виокремлено найбільш уживані в науковому співтоваристві моделі дискримінантного аналізу, проведено порівняльний аналіз структури їх показників; надано рекомендації щодо вибору та адаптації моделей прогнозування банкрутства до застосування на підприємствах молочної галузі (**О. Левкович**). Систематизовано тенденції фінансування освіти дорослих в контексті збільшення частки літніх людей в структурі людського капіталу; проаналізовано світові тенденції фінансування

освіти дорослих: збільшення витрат на підготовку одного студента, коливання державних (податкових) доходів, збільшення частки економіки знань та зростання витрат на навчання, посилення глобалізаційних явищ, наслідком яких є заохочення розвитку приватної вищої освіти та приватизації державної вищої освіти; визначено проблеми фінансування освіти дорослого населення та шляхи їх вирішення; висвітлено фінансові моделі освіти дорослих: бюрократичну, колегіальну та ринкову (**Л. Лутай**). Обґрунтовано значення фінансового контролінгу та виокремлені складові, основні етапи, принципи та функції ефективної системи фінансового контролінгу на підприємстві; запропоновано напрями підвищення ефективності системи фінансового контролінгу на підприємстві (**Г. Скрипник**).

П'ятий розділ «МЕТОДИ ТА ІНСТРУМЕНТИ УПРАВЛІННЯ СУБ'ЄКТАМИ ПІДПРИЄМНИЦТВА В ГЛОБАЛЬНОМУ ЕКОНОМІЧНОМУ ПРОСТОРИ» містить обґрунтування основоположних принципів мотивації персоналу підприємства, узагальнення та систематизацію найбільш поширених сучасних теорій мотивації, виокремлення найефективніших інструментів мотивації кадрів і заходів з їхнього впровадження, алгоритм формування системи мотивації співробітників (**А. Бессонова**). Приділена увага проблемам проектування логістичних рішень в системах стратегічного й операційного менеджменту підприємства; запропоновано комплексне застосування логістичних моделей управління бізнес-процесами в операційній діяльності підприємств та обґрунтовано варіативні можливості для учасників бізнес-середовища стосовно проектування рішень з використанням інтегрованого пакету логістичних моделей в системах стратегічного й операційного менеджменту підприємства (**О. Величко, Л. Величко, Є. Ягнін**). Розглянуто методологію оцінювання кредитної оцінки підприємств, організацій та урядів міжнародними рейтинговими агенціями; здійснено порівняльний аналіз методик кредитного оцінювання таких відомих агенцій, як S&P Global Ratings, Standard & Poor, Moody та Fitch (**О. Єлісєєва І. Тарлопов**). Досліджено технології та організаційні процеси розгортання цифровізації в інноваційній діяльності промислових корпорацій; обґрунтовано методичні положення щодо впровадження корпоративної моделі відкритих інновацій в умовах цифрової економіки; запропоновано концептуальну модель формування та розвитку інноваційної екосистеми на основі моделі відкритих інновацій; запропоновано критерії проведення оцінки інноваційної зрілості для промислових корпорацій (**В. Македон, О. Холод**). Висвітлено значення економічної інформації

в управлінні підприємством, підходи до становлення та розвитку інформаційно-економічного механізму ефективного управління виробничими процесами, його місця і ролі в управлінській системі за окремими рівнями управління (вищий, середній, нижчий). Запропоновано поділ управлінського процесу на самостійні стадії: збір інформації і первинна її обробка; аналіз, підготовка альтернатив рішень; обґрунтування і прийняття рішень, видача завдань (**Т. Олійник**). Досліджено систему управління витратами та виявлено напрями зниження витрат суб'єктів господарювання України в умовах активізації зовнішньоекономічної діяльності (на прикладі підприємства переробної промисловості); запропоновано сучасний інструментарій управління витратами для підприємства переробної промисловості (**О. Пирог, В. Катан**). Розглянуто процес розробки та формування стратегії економічної безпеки підприємства, який дозволить приймати дієві управлінські рішення, які забезпечать розвиток підприємства в умовах постійної зміни чинників зовнішнього і внутрішнього середовища, що визначають його поступальний розвиток (**О. Попова**). Обґрунтовано багатоаспектний характер корпоративної соціальної відповідальності транснаціональних корпорацій та наголошено, що така відповідальність включає, зокрема, як соціальні аспекти, інтереси зацікавлених сторін, так і розгляд відповідальності стосовно суспільства та природного середовища, ставлення до нього компаній; запропоновано в дослідженнях акцентувати увагу окремо на екологічних аспектах ставлення компаній до навколишнього природного середовища та соціальних аспектах відносин у суспільстві як факторів корпоративної відповідальності корпорацій задля посилення значущості кожного з них (**І. Приварникова**).

В шостому розділі монографії «**КОНЦЕПТУАЛЬНІ ЗАСАДИ ФОРМУВАННЯ СИСТЕМИ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ ПІДПРИЄМСТВ В УМОВАХ КОНКУРЕНТНОГО СЕРЕДОВИЩА**» сформовано концептуальні засади формування системи економічної безпеки підприємств в умовах конкурентного середовища; досліджено теоретичні аспекти забезпечення економічної безпеки суб'єктів господарювання в умовах цифровізації національної економіки; ідентифіковано нові ризики в сфері забезпечення економічної безпеки організацій, що виникають внаслідок цифрової трансформації економіки країни (**М. Белобородова**). Досліджено основні положення податкового комплаєнса як фактору забезпечення податкової безпеки підприємства та надані рекомендації щодо впровадження податкового комплаєнсу на вітчизняних підприємствах

(**В. Козлова**). Розглянуто характер впливу негативних моральних емоцій гніву та відрази на процес прийняття фінансово-економічних рішень в переговорних процесах і співпраці в умовах ризику та невизначеності; обґрунтовано стимулюючий характер прямого впливу негативних моральних емоцій гніву та відрази на прийняття економічними агентами стратегічної соціально прийнятної поведінки; виявлено потенційні обмеження, що знижують позитивний ефект впливу негативних моральних емоцій гніву та відрази на процес прийняття фінансово-економічних рішень в ситуаціях, що стосуються соціальних дилем (**Т. Павлова, Р. Павлов, А. Лемберг**). Досліджено підходи до комплексного аналізу рівня економічної безпеки промислових підприємств з метою отримання повної інформаційної бази для визначення й обґрунтування заходів, спрямованих на забезпечення сталого розвитку первинних виробничих ланок національної економіки (**Л. Ульянова, А. Щетинін, Ю. Чайка**).

Автори сподіваються, що певною мірою їм вдалося зробити значний науковий доробок в напрямку систематизації концептуальних теоретико-методологічних аспектів і розробки нових методів, інструментів та механізмів розвитку суб'єктів підприємництва в умовах глобальної економіки, які будуть корисними широкому колу читачів і керівникам суб'єктів підприємництва.

Висловлюємо вдячність усім авторам монографії та рецензентам – доктору економічних наук, професору **Л.Ганущак-Єфіменко**, доктору економічних наук, професору **Н. Валінкевич**, доктору економічних наук, професору, **Н. Мешко** за конструктивну роботу, висловлені зауваження та корисні поради під час написання монографії.

З повагою, Тетяна ГРИНЬКО